

Obszar strategiczny

Polityka społeczna i zdrowotna

Streszczenie scenariusza

Cyfrowe Judo

***

Najważniejszym wątkiem scenariusza "Cyfrowe judo" jest przedstawienie odmiennej strategii wobec nieuniknionych procesów automatyzacji i cyfryzacji - strategii proaktywnej adaptacji opartej na klasycznej zasadzie sztuk walki. Polega ona na wykorzystaniu siły przeciwnika przeciwko niemu. W przeciwieństwie do scenariuszy dystopijnych zakładających pasywną kapitulację wobec dominacji technologicznej lub utopijnych wizji bezkrytycznej akceptacji postępu, "cyfrowe judo" proponuje świadome przekierowanie energii technologicznej transformacji w służbie społecznej podmiotowości i demokratycznych wartości.

Kluczowym założeniem scenariusza jest przekonanie, że przyzwolenie na stosowanie technik cyfrowych doprowadzi do ich dominacji, ale istnieje realna szansa na zachowanie społecznej autonomii poprzez mądre, strategiczne wykorzystanie dynamiki zmian. Podobnie jak w sztukach walki, gdzie mistrz nie przeciwstawia się sile przeciwnika, ale wykorzystuje jej pęd i kierunek dla osiągnięcia własnych celów. Tutaj dynamika kryzysu energetycznego napędza innowacje w opiece zdrowotnej, presja automatyzacji tworzy przestrzeń dla rewolucyjnej Premii Rozwojowej, a fragmentacja geopolityczna otwiera unikalne nisze specjalizacyjne.

Pięcioletnia architektura strategicznej transformacji: od kryzysu do możliwości

Scenariusz rozwija się przez pięć wyraźnie zarysowanych faz, gdzie każdy kryzys staje się katalizatorem pozytywnej transformacji zgodnie z logiką "cyfrowego judo".

- **Pierwsza faza (2025-2030)** wykorzystuje kryzys energetyczny jako fundament cyfrowej transformacji. Wprowadzenie kontrowersyjnej doktryny "IT First" - pragmatycznej polityki energetycznej priorytetyzującej infrastrukturę cyfrową kosztem gospodarstw domowych - paradoksalnie pogłębia nierówności społeczne w krótkim terminie, ale staje się warunkiem koniecznym dla późniejszej cyfrowej transformacji opieki zdrowotnej i społecznej. To doskonały przykład wykorzystania "siły przeciwnika" - kryzys energetyczny zamiast paraliżować społeczeństwo, staje się dźwignią dla budowy cyfrowej infrastruktury przyszłości.
- **Druga faza (2028-2033)** przynosi rewolucję w opiece zdrowotnej przez fundamentalną rekonfigurację modelu świadczenia usług. Presja demograficzna, niedobory kadrowe i rosnące koszty w połączeniu z dojrzałością technologii AI prowadzą do powstania "Opieki

Zdrowotnej 2.0". AI staje się lekarzem pierwszego kontaktu obsługującym 70-80% przypadków z dostępem 24/7 i eliminacją kolejek, podczas gdy lekarze przekształcają się w "konsultantów premium" dla skomplikowanych przypadków. Choć wymaga to astronomicznych inwestycji wynoszących 3-5% PKB krajów OECD, system zwraca się w ciągu 7-10 lat przez 40-50% redukcję kosztów podstawowej opieki. To kolejny przykład "judo" - presja na systemy zdrowotne prowadzi nie do ich załamania, ale do rewolucyjnej transformacji demokratyzującej dostęp do medycyny.

- **Trzecia faza (2032-2037)** adresuje społeczne konsekwencje automatyzacji przez wprowadzenie rewolucyjnego kontraktu społecznego. W obliczu ukrytego bezrobocia strukturalnego - milionów osób formalnie zatrudnionych w rolach nieproduktywnych, które AI może wykonać efektywniej - powstaje koncepcja "Premii Rozwojowej". Zamiast kontrowersyjnego Uniwersalnego Dochodu Podstawowego z jego stygmatem "zasiłku", Premia Rozwojowa jest finansowana z transparentnie identyfikowanych oszczędności z eliminacji nieproduktywnych miejsc pracy (15-20% budżetów administracji publicznych) i wymaga aktywnego uczestnictwa w programach rozwoju osobistego, edukacji ustawicznej lub działalności społecznej. System różnicuje świadczenia według wartości społecznej aktywności, prowadząc do masowego przeorientowania kariery w kierunku sektorów kreatywnych, opiekuńczych i edukacyjnych. To kluczowy element "judo" - zagrożenie automatyzacją przekształca się w impuls do nowego modelu dobrobytu i rozwoju.
- **Czwarta faza (2033-2038)** wprowadza przetomową "Prohibicję Algorytmów" w odpowiedzi na kryzys zdrowia psychicznego. Do 2035 roku 40% populacji poniżej 30 roku życia spełnia kryteria uzależnienia behawioralnego od mediów społecznościowych, co prowadzi do epidemii depresji. Unia Europejska wprowadza radykalne regulacje zakazujące algorytmów manipulacyjnych, wymagające "nutrition labels"¹ dla algorytmów ujawniających wpływ na system nagrody mózgu. Rozwiązanie będzie gwarantować prawo do "nudnego interfejsu" i całkowicie zakazujące algorytmów personalizowanych dla osób poniżej 16 roku życia. To wyraźne wskazuje, że technologia nie jest neutralna i wymaga społecznego nadzoru i sterowności. Jest to kolejny chwyt "judo", gdzie problem uzależnienia cyfrowego staje się impulsem do odzyskania kontroli nad technologią.
- **Piąta faza (2035-2040)** wykorzystuje geopolityczną fragmentację do stworzenia unikalnych specjalizacji eksportowych. W kontekście dezintegracji globalnej, rozpadu łańcuchów dostaw i tworzenia regionalnych bloków technologicznych, Polska rozwija specjalizację w "medycynie szybkiego reagowania" - mobilnych jednostkach medycznych integrujących drony, modułowe szpitale polowe, telemedycynę i AI-wspomagane systemy decyzyjne. Model ten eksportowany jest do stref konfliktowych i regionów dotkniętych katastrofami jako forma dyplomacji medycznej i miękkiej siły. To ostatni przykład "judo" - fragmentacja geopolityczna zamiast osłabiać małe kraje, otwiera im unikalne nisze specjalizacyjne.

---

¹ Nutrition labels (etykiety wartości odżywczych) to umieszczane na opakowaniach produktów spożywczych zestawienia informacji o ich składzie odżywczym, w tym o kaloriach, tłuszczach, cukrach, soli i białku. Pomagają konsumentom dokonywać zdrowszych wyborów żywieniowych, umożliwiając porównanie produktów i ograniczenie składników niepożądanych, takich jak tłuszcze nasycone czy nadmiar sodu. Przez analogię dla tego rozwiązania, wszelkie produkty cyfrowe posiadające będą informację o składzie i przeznaczeniu zastosowanych w nich algorytmów, szczególnie tych uzależniających i przyciąganych uwagę. Użytkownik będzie mógł wybrać czy chce z nich korzystać. Będzie miał dzięki temu prawo do nudnego interfejsu.

Kluczowe innowacje i przykłady "Cyfrowego Judo"

Scenariusz przedstawia kilka przełomowych rozwiązań będących efektem strategii wykorzystania siły przeciwnika. **Premia Rozwojowa** stanowi odpowiedź na fundamentalne pytanie XXI wieku o to, jak sprawiedliwie dzielić owoce produktywności w epoce, gdy ludzie nie są już niezbędni do produkcji. Zamiast walczyć z automatyzacją, system wykorzystuje jej oszczędności do finansowania rozwoju człowieka i aktywności społecznej, przekształcając zagrożenie w szansę na nowy model społeczny.

Prohibicja Algorytmów to uznanie, że technologia nie jest neutralna i wymaga społecznej sterowności. Zamiast bezbrinnie poddawać się manipulacyjnym algorytmom platform, społeczeństwo odzyskuje kontrolę przez radykalne regulacje chroniące zdrowie psychiczne, szczególnie młodego pokolenia.

Opieka Zdrowotna 2.0 demokratyzuje dostęp do medycyny przez AI, jednocześnie zachowując rolę lekarzy-ludzi w złożonych przypadkach, pokazując, że automatyzacja może wzmacniać, a nie zastępować ludzkie kompetencje.

Subscenariusze alternatywne i imperatyw świadomego wyboru

Subscenariusz przedstawia trzy możliwe trajektorie rozwoju, podkreślając, że przyszłość nie jest predeterminowana.

Subscenariusz optymistyczny "Skandynawska harmonizacja" pokazuje skuteczną implementację wszystkich elementów strategii, prowadząc do społeczeństw wysokiej automatyzacji z niskim poziomem konieczności pracy dla celów bytowych i wysokim dobrostanem psychicznym, gdzie cyfryzacja służy emancypacji.

Subscenariusz pesymistyczny "Techno-feudalizm" ostrzega przed konsekwencjami niepowodzenia strategii - permanentnym ubezwłasnowolnieniem przez pierwszeństwo IT, sabotowaną Premią Rozwojową i ignorowaną Prohibicją Algorytmów, prowadząc do neofeudalnej stratyfikacji z oligarchią technologiczną i masą prekariatu.

Najbardziej prawdopodobny scenariusz "Mozaikowa adaptacja" przedstawia świat fragmentaryczny i eksperymentujący, gdzie różne regiony przyjmują różne modele, oscylując między regulacją a liberalizacją, z narastającymi cyfrowymi nierównościami między metropoliami a peryferiami.

Technologia jako narzędzie, nie determinanta

Scenariusz "Cyfrowe judo" opiera się na pięciu kluczowych tezach definiujących jego filozofię.

- **Pierwsza teza** głosi, że kryzys stanowi okno możliwości - ubóstwo energetyczne i presja na systemy zdrowotne mogą być impulsem do transformacji, jeśli połączone są z wizją strategiczną.
- **Druga teza** podkreśla, że technologia wymaga społecznej sterowności - AI może służyć emancypacji lub dominacji w zależności od sposobu wykorzystania.
- **Trzecia teza** stwierdza, że automatyzacja wymaga nowego kontraktu społecznego w postaci Premii Rozwojowej.

- **Czwarta teza** pokazuje, że małe kraje mogą wygrać przez specjalizację w dezintegrującym się świecie.
- **Piąta teza** podkreśla, że systemy są sprzężone - holistyczne podejście łączące różne obszary reform jest koniecznością.

Kluczowym przesłaniem scenariusza "Cyfrowe judo" jest demonstracja, że w obliczu nieuniknionych procesów technologicznej transformacji możliwa jest strategia proaktywnej adaptacji zachowująca ludzką sprawczość i demokratyczne wartości. Zamiast fatalizmu technologicznego lub utopijnej naiwności, scenariusz oferuje pragmatyczną ścieżkę transformacji wykorzystującą siłę zmian technologicznych dla wzmocnienia społecznej podmiotowości. Podobnie jak w sztukach walki, zwycięstwo nie polega na przeciwstawianiu się sile przeciwnika, ale na jej mądrym wykorzystaniu dla osiągnięcia własnych celów - w tym przypadku budowania bardziej sprawiedliwego, demokratycznego i humanistycznego społeczeństwa w erze dominacji algorytmów.

Przyszłość nie jest determinowana przez technologię, lecz może być świadomie kształtowana przez mądre, strategiczne wykorzystanie jej dynamiki. "Cyfrowe judo" to wezwanie do aktywnego zarządzania zmianą, gdzie energia kryzysu i postępu technologicznego jest nakierowana na budowanie bardziej odpornych, sprawiedliwych i podmiotowych społeczeństw.

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Polskie Towarzystwo Cyfrowe

<http://cyfryzacja.org>

Projekt finansowany ze środków budżetu państwa, przyznanych przez
Ministra Edukacji i Nauki w ramach Programu „Nauka dla Społeczeństwa II”.
Dofinansowanie: 1 467 000 zł, Całkowita wartość: 1 467 000 zł